

Juli Zeh

Nultijd

Vertaald uit het Duits
door Hilde Keteleer

Anthos|Amsterdam

W e hadden het over de windrichting en de golfslag en vroegen ons af wat november zou brengen. Ook op het eiland waren er seizoenen, je moest gewoon wat aandachtiger kijken. Overdag dook de temperatuur zelden onder de twintig graden. Vervolgens bespraken we de economische toestand. Bernie, de Schot, pleitte voor een gecontroleerd faillissement van de Grieken. Laura kwam uit Zwitserland en vond dat je kleine landen moest steunen. Ik interesseerde me niet voor politiek. Ik was niet geïmigreerd om de hele dag nieuwsfeiten op internet te lezen. Laura en Bernie werden het erover eens dat Duitsland de nieuwe economische waakhond van Europa was – sterk, maar niet geliefd. Vol verwachting keken ze me aan. In het buitenland is elke Duitser een persvoorlichter van Angela Merkel.

Ik zei: ‘Voor ons is de crisis toch allang voorbij.’

De Duitsers en de Britten gingen weer met vakantie. Met ons ging het beter, met sommigen zelfs goed.

Onze kartonnen bordjes hadden we onder de arm geklemd. Op het bord van Bernie stond EVANS FAMILY en NORRIS FAMILY. Bij Laura stond er ANNETTE, FRANK, BASTI EN SUSANNE. Ikzelf had die dag maar twee namen bij me: THEODOR

HAST EN JOLANTHE AUGUSTA SOPHIE VON DER PAHLEN. Die hele rits namen had nauwelijks op mijn bordje gepast. De bordjes moesten zo klein zijn dat we ze ieder ogenblik weer onder onze jas konden laten verdwijnen. Een wet op het eiland ter bescherming van de taxichauffeurs verbood ons onze klanten zelf van het vliegveld af te halen. Als we werden betrapt, moesten we driehonderd euro boete betalen. De taxichauffeurs hielden ons vanachter de glazen deuren van de aankomsthal in de gaten. Daarom hadden we er een gewoonte van gemaakt onze verbouwereerde klanten als oude vrienden in de armen te sluiten. Op het bord met aankomsttijden veranderde er iets. 20 MINUTES DELAYED. Bernie frons-te vragend zijn wenkbrauwen. We knikten.

'With much milk,' zei ik.

'Lots of,' zei Laura.

Al jaren probeerde Laura me Engels bij te brengen, terwijl ik niet eens behoorlijk Spaans had geleerd. Bernie maalde niet om mijn beroerde Engels zolang hij me maar begreep. Hij stak zijn handen in de zakken van zijn short en slenterde naar de koffiestand. Met zijn baard van vijf dagen en zijn deinende gang zag hij er altijd uit alsof hij zich op een scheepsdek bevond.

We hadden onze koffie op toen de eerste passagiers door de afzetting kwamen. Bernie werd omringd door een gezin. Vijf personen. Dat tikte aan. Ik keek uit naar een elegante oudere dame in het gezelschap van een witharige man die een bagagewagentje met een berg koffers in bij elkaar passende kleuren zou duwen. Anders kon ik me een Theodor en Jolante niet voorstellen. We hadden privébegeleiding afgesproken, en een bedrag dat alleen op tafel kon worden gelegd

door mensen die al een flink stuk van hun leven achter zich hadden.

Het was altijd spannend om nieuwe klanten van de luchthaven af te halen. Je wist nooit wie er op het idee kwam te leren duiken. Omdat Antje het bureauwerk deed, had ik de meesten niet eens vooraf aan de telefoon gehad. Hoe zouden ze eruitzien, hoe oud zouden ze zijn, welke voorliefdes, beroepen en levensverhalen zouden ze hebben? Aan zee was het ongeveer zoals in de trein: je leerde elkaar in heel korte tijd verbazend goed kennen. Omdat ik me had aangewend nooit een oordeel te vellen, kon ik met iedereen goed opschieten.

Tussen de passagiers van Air Berlin mengden zich inzittenden van een vliegtuig uit Madrid. Die waren kleiner, minder warm aangekleed en niet zo bleek. Ik was geoefend in het raden van nationaliteiten. Duitsers herkende ik met een score van haast honderd procent. Er liep een stel in mijn richting. Vader en dochter, dacht ik even, terwijl ik op zoek naar Theodor en Jolante dwars door hen heen keek, tot ze voor me bleven staan. Pas toen de vrouw naar het bordje in mijn handen wees, begreep ik dat mijn nieuwe klanten me hadden gevonden.

‘Jolante is zonder h,’ zei de vrouw.

‘Bent u meneer Fiedler?’ vroeg de man.

In de draaideur stond een taxichauffeur naar ons te kijken. Ik spreidde mijn armen en trok Theodor Hast tegen me aan.

‘Ik ben Sven,’ zei ik. ‘Welkom op het eiland.’

Theodor verkrampte terwijl ik de lucht links en rechts van zijn gezicht zoende. Een vage geur van lavendel en rode wijn. Toen drukte ik de vrouw aan mijn borst. Ze was buigzaam als een pluchen knuffel. Eén ogenblik dacht ik dat ze op de grond zou vallen zodra ik haar losliet.

‘Oeps,’ zei Theodor. ‘Wat een begroeting.’

De welkomstkomedie zou ik hun in de auto uitleggen.

‘Mijn auto staat buiten,’ zei ik.

Bernie had zijn tweede gezin om zich heen verzameld, Laura stond in het midden van een groepje jonge Duitsers. Iedereen keek zwijgend naar ons. Ik keek terug en trok vragend mijn schouders op. Antje had me vast weer uitgelachen en gezegd dat ik traag van begrip was. Theodor en Jolante hadden hun rolkoffers gepakt en ze flaneerden in de richting van de uitgang. Hij in maatpak zonder hemd en das, zijn colbertje open over een licht T-shirt. Zij in legerkistjes onder een mouwloze jurk van grijs linnen, de rok tot op de knie. Het zwarte haar op haar rug glansde als kraaienveren. Ze stootten elkaar met hun schouder aan en lachten ergens om. Blevten staan en draaiden zich naar me om. Nu zag ik het ook: ze zagen er niet uit als vakantiegangers. Eerder als modellen uit een reisfolder. Ze kwamen me bekend voor. De halve aankomsthal staarde hen aan. Het woord ‘prachtexemplaren’ kwam in me op.

‘Nou, veel plezier dan maar,’ zei Laura met een blik op de benen van mevrouw Von der Pahlen.

‘Canalla,’ zei Bernie grijnzend terwijl hij me op mijn schouder sloeg: jij schurk. Zijn gezinnen waren roodharig. Dat betekende zonnebrand en nerveuze kinderen.

Buiten op het parkeerterrein schoof ik het zijportier van mijn volkswagenbusje open voor mijn klanten, maar ze vonden het leuker om naast mij te zitten. Op de bank voorin waren drie plaatsen. Theodor perste zich in het midden. Mijn blote benen in short leken ongepast naast zijn keurige broek.

Toen ik schakelde, raakte mijn hand zijn linkerbovenbeen. De rest van de rit hield hij zijn knieën tegen elkaar.

‘Wij tutoyeren elkaar hier. Als dat voor jullie oké is.’

‘Theo.’

‘Jola.’

We gaven elkaar een hand. Theo’s vingers lagen warm maar slap in die van mij. Jola had de vaste handdruk van een man, maar voelde verbazend koud aan. Ze draaide het raampje naar beneden en stak haar neus in de wind. Met haar zonnebril leek ze op een insect. Een beeldig insect, moest ik toegeven.

Arrecife was een aaneenschakeling van onaangenaamheden. Overheidsgebouwen, rechtbanken, politiekantoren, hotels, ziekenhuizen. Je rijdt er alleen naartoe als je een probleem hebt, zei Antje weleens. Die dag wist ik nog niet dat ik er een had. Ik genoot ervan de stad uit te rijden, trapte op het gaspedaal, bereikte de uitvalsweg en ontsnappingsnelheid. Het landschap ontvouwde zich. Een paar baardige palmen aan de rand van de weg, daarachter alles zwart tot aan de horizon. Een klassieke schoonheid was het eiland niet. Vanuit het vliegtuig leek het een reusachtige steengroeve. Bruin-groene heuvels, waartussen sneeuwresten leken te liggen. Pas bij het aanvliegen zag je dat de lichte vlekken dorpjes met witte huizen waren. Een landschap zonder noemenswaardige vegetatie had het even moeilijk als een vrouw die niets geschikts heeft om aan te trekken. Juist vanwege dat gebrek aan ijdelheid had ik meteen van het eiland gehouden.

Hoe was jullie vlucht, hoe is het weer in Duitsland?

Hoe groot is het eiland, hoeveel mensen wonen hier?

Ik koos de route door het wijngebied. Talloze trechtervor-

mige dalen, waarin telkens een wijnstok bescherming en vruchtbare grond had gevonden. Dat er mensen waren die voor elke plant een gat van een meter diep in de lavalaaigroeven, de randen van dat gat met een stenen muurtje verstevigden en op die manier vijfduizend hectare als een Zwitserse kaas doorboorden, fascineerde me telkens weer. In de verte schitterden de kraters van de Timanfaya in de rode, gele, paarse en groene tinten van de korstmossen die het vulkaangesteente bedekten. De enige plant die in die omgeving groeide was een paddenstoel. Ik wachtte op de eerste die zou zeggen: 'Net als op de maan.'

'Net als op de maan,' zei Jola.

'Groots,' zei Theo.

Toen Antje en ik veertien jaar geleden aankwamen, met onze rugzak en met het plan om zoveel mogelijk van onze toekomst op het eiland door te brengen, hoewel niet noodzakelijk samen, was zij degene die bij de aanblik van de Timanfaya had gezegd: 'Net als op de maan.' Ik had iets als 'groots' gedacht, maar er niet het juiste woord voor gevonden.

'Als je van keien houdt,' zei Jola.

'Jij hebt geen gevoel voor de esthetiek van het sobere,' antwoordde Theo.

'En jij bent gewoon blij dat je vaste grond onder je voeten hebt.'

Jola trok haar laarzen en kousen uit en wierp me een vragende blik toe voordat ze haar blote voeten tegen de voorruit zette. Ik knikte goedkeurend. Ik was altijd blij als mijn kanten zich meteen ontspanden. Ze moesten zich níét zoals thuis voelen.

‘Heb jij ook zo’n hekel aan vliegen?’ vroeg ik aan Theo.

Zijn blik was vernietigend.

‘Hij doet of hij slaapt,’ zei Jola. Ze had haar telefoon tevoorschijn gehaald en tikte een sms. ‘Zoals alle mannen die bang zijn.’

‘Ik bedrink me zo vlug ik kan,’ zei ik.

‘Dat doet Theo al vooraf.’

Er piepte een mobieltje. Theo tastte naar de binnenzak van zijn colbert. Las en antwoordde.

‘Ga je vaak naar Duitsland?’ vroeg Jola.

‘Niet als ik het kan vermijden,’ zei ik.

Jola’s mobieltje piepte. Ze las en stootte Theo aan. Als ze lachte, trok ze haar neus op, als een klein meisje. Theo keek uit het raam.

‘Het landschap bevalt me wel,’ zei hij. ‘Het laat je met rust. Het wil niet de hele tijd bewonderd worden.’

Ik begreep precies wat hij bedoelde.

‘De komende twee weken heb ik alleen maar belangstelling voor wat er onder water is,’ zei Jola. ‘De wereld erboven kan me gestolen worden.’

Ook dat begreep ik.

We bereikten Tinajo, een stadje van witte huizen met oosters aandoende torentjes op de hoeken van de platte daken. Bij de boekhandel, die eruitzag alsof hij was gesaneerd en daarna gesloten, sloegen we links af. Na een paar honderd meter hadden we de laatste verzorgde voortuintjes achter ons. Daarop volgden terrasvormige velden die waren gewonnen op het stenige land. Hier en daar lagen een paar courgettes op de zwarte aarde. Een lage schuur waarop een herdershond in de felle zon lag vastgebonden was het laatste teken

van beschaving. De weg veranderde in een grindpiste, die zich, met witgeverfde stenen gemarkeerd, als een kronkelend lint door de vulkaanvelden slingerde. Op deze plek raakten de meeste klanten opgewonden. Op schertsende toon riepen ze: 'Waar breng je ons naartoe?', en: 'Het is hier echt het eind van de wereld!'

Jola zei: 'Wauw.'

Theo zei: 'Gaaf.'

Ik zag af van toeristische uitweidingen over de geschiedenis en de geologie. Had het niet over de vulkaanuitbarstingen die in zes jaar tijd een kwart van het eiland onder de lava hadden begraven. Ik hield mijn mond en liet hen rustig van de ene verbazing in de andere vallen. Overal om ons heen alleen gesteente in bizarre vormen. De stilte van de mineralen. Er was zelfs geen vogel te bespeuren. De wind rukte aan de auto alsof hij naar binnen wilde.

Nadat we om de laatste vulkaankegel heen waren gereden openbaarde zich opeens de Atlantische Oceaan, donkerblauw met een witkanten zoom en enigszins ongeloofwaardig na al dat gesteente. Op de rotsen spatte de branding uiteen tot hoog oprijzende schuimwolken, als in slow motion gefilmd. De lucht een voortzetting van de oceaan met andere middelen, blauwgrijs en wit, en in de war gebracht door de wind.

'Man, man, man,' zei Jola.

'Kennen jullie deze?' vroeg Theo: 'Wanneer weet je dat je te dik bent? Als je op het strand ligt en Greenpeace je terug de zee in rolt.'

Jola lachte even. Ik niet. Het minerale zwijgen won altijd. Na een paar minuten reden we Lahora binnen. Bij het begin van het dorp stond een onafgebouw, een rechthoekig beton-

blok op een fundament van natuursteen, met lege venstergaten die uitkeken op zee. De grindpiste ging over in een slibberige zandstrook die steil naar het dorp beneden leidde. Als je met dertig onbewoonde huizen al van een dorp kon spreken.

Nu ik erover nadenk hoe je Lahora het best kunt beschrijven, valt me op dat ik over het eiland en over alles erop in de verleden tijd praat. Het is nog maar drie maanden geleden dat ik met Theo en Jola voor het eerst naar Lahora reed. Zoals gewoonlijk stopte ik op de klip aan het eind van het dorp, zodat mijn klanten konden genieten van het uitzicht. Ik legde uit dat Lahora bepaald geen oud vissersdorp was, zoals in vele reisgidsen werd beweerd. Het was eerder een samenraapsel van weekendhuisjes, gebouwd door rijke Spanjaarden die in Tinajo al een kast van een huis hadden, maar zonder zicht op zee. De lokale overheid had het bouwterrein midden in een van de grootste vulkaangebieden ter beschikking gesteld zonder het bouwrijp te maken. Lahora had geen bouwplan. Geen straatnamen. Geen riolering. Strikt genomen had Lahora behalve Antje en mij geen inwoners. Lahora was een mengeling van onaffe bouwsels en een spookstad, een variatie op de vage grens tussen nog-niet-klaar en alweer-vervallen.

De Spanjaarden waren inderdaad al lang geleden gestopt met knutselen aan hun halfafgewerkte huisjes; ze zaten in plaats daarvan op hun met wrakhout omheinde terrassen terwijl de zoute wind het pleister van de muren vrat. Houten kabelhaspels dienden als tafels en opeengestapelde bouw-pallets als zitbanken. Lahora was een eindpunt. Een plek van stilstand. Het was gemeubileerd met voorwerpen die elders allang bij het vuilnis waren gezet. Het eind van de wereld.

We zaten in de auto te kijken naar de platte daken waarop watertanks, zonnepanelen en satellietschotels waren geplaatst, tot de eerste rij huizen beneden, die bij vloed met hun voeten in het water stonden. Op deze plek, beloofde ik, zouden ze de rust vinden die met niets te vergelijken was. De eigenaren van de huizen kwamen, als ze al kwamen, alleen in het weekend.

Bij wijze van afsluiter kondigde ik twee regels voor hun verblijf af: niet gaan zwemmen en niet gaan wandelen. De kleine baai was in alle weersomstandigheden een heksenketel, en op de vulkaanvelden braken hardleerse wandelaars geregeld hun enkels. In Lahora kon je naar de zee zitten kijken en naar de eilanden die langs de noordzijde voor de kust lagen en die als slapende dieren in de nevel tussen het water en de lucht neerhurkten. En bovendien, zo zei ik, waren ze hier om te duiken. We zouden hen elke dag naar de beste duikstekken van het eiland brengen, en als ze nog andere bezienswaardigheden wilden bezoeken zou ik, zoals afgesproken, beschikbaar zijn als chauffeur en gids.

Ze luisterden niet eens. Ze hielden elkaars hand vast, keken naar het dorp en de oceaan en zagen er volkomen in zichzelf gekeerd uit. Ze vroegen niet, zoals de andere gasten, waarom ik op zo'n afgelegen plek was gaan wonen. Ze kwebbelden niet over eerdere duikervaringen. Toen Jola haar gezicht naar me toe draaide en haar zonnebril afzette waren haar ogen vochtig, wat waarschijnlijk te wijten was aan de wind die door het open raampje binnenwoei.

'Buitengewoon mooi hier,' zei ze.

Ik rilde en liet de motor lopen.

Nu lijkt het wel of die eerste kennismaking al een eeuwig-

heid geleden plaatsvond, in een ander tijdperk of in een vreemd universum. Hoewel ik, terwijl ik dit schrijf, nog steeds door het raam naar de Atlantische Oceaan kijk, heeft het eiland geen heden meer. Ik leef letterlijk tussen gepakte koffers. In de haven van Arrecife wacht een container met mijn hele uitrusting op verscheping naar Thailand, waar een Duitser uit Stuttgart op een of ander palmeiland met witte stranden een duikschool wil beginnen. De tweede container met privéspullen is haast leeg gebleven. Toen ik nadacht over wat ik in Duitsland kon gebruiken, kon ik bijna niets bedenken. Wat hebben shorts, sandalen, patrijspoorten van gezonken schepen en een zelfgevangen, opgezette zwaardvis in het Ruhrgebied te zoeken? De enige passende plek voor al die dingen is het verleden.

Langzaam reden we over de piste naar beneden en draaiden we naar links bij het muurtje, dat met een ontroerende aanmatiging de Atlantische Oceaan en het vasteland van elkaar scheidde. Mijn eigendom vormde het einde van het dorp. Op een zanderige plek stonden de twee huizen op een steenworp afstand schuin tegenover elkaar: de Residencia met de twee verdiepingen en het ruime dakterras, waar ik met Antje woonde, en Casa Raya, het iets kleinere vakantieverblijf. Met springstof was er voor de twee gebouwen een gat in de zwarte rotsen aan de kust gemaakt. Die stonden op een natuurstenen sokkel, zodat het zeeschuim er geen vat op kon krijgen. Ik had ze tegen een schappelijke prijs gekocht en uitgebreid gerenoveerd, en Antje had in de tuinen rond de huizen ware wonderen verricht. Dagenlang had ze met de aannemer gekibbeld over de juiste hoeveelheid uit te graven aarde, had ze

plannen voor de irrigatie getekend en voet bij stuk gehouden dat er speciale grond aangevoerd moest worden. Nauwgezet onderzocht ze de windkracht en de lichtinval op elke plek en de manier waarop de planten wortelden. Met de jaren was aan de rand van de steenwoestijn een oase ontstaan waarvan de irrigatie me een fortuin kostte. Flamboyant, hibiscus en oleander bloeiden het hele jaar. Massa's bougainville stortten hun kleurwaterval over de muren; erboven staken twee Norfolk-dennen hun naaldwaaiers met dikke vingers in de lucht. Aan het uiterste einde van Lahora brandde de bloesempracht een gat in de schrale omgeving.

‘Onwaarschijnlijk,’ zei Theo. Hij schudde zacht lachend zijn hoofd, alsof hij zijn ogen niet kon geloven. Jola had haar zonnebril weer opgezet en zweeg.

Sommige klanten hielden niet van Lahora, maar er was niemand die niet van Casa Raya hield. De eenvoudige witte kubus met blauwgeverfde luiken had maar één slaapkamer, een badkamer en een woonkamer met een kookhoek, maar straalde ondanks die kleine oppervlakte iets majesteitelijks uit. Onder aan de trap die naar de voordeur leidde beukte de Atlantische Oceaan tegen de lavarotsen. Niet zozeer woedend als wel routineus; hij deed het al een paar miljoen jaar. Om de twee minuten nam het water in de baai toe, tot een twintig meter hoge fontein de lucht in schoot. Niet te geloven dat zo'n schouwspel helemaal niets met ons mensen te maken had. Na hun verblijf in de Casa schreven de gasten ons vanuit Duitsland dat ze de mythisch donderende branding nog dagenlang hadden gehoord. Het was een geluid dat zich in je nestelde.

Antje zat al op de trap van de Casa te wachten. Op de mo-

torkap van haar witte Citroën sliep haar cockerspaniël Todd. De enige hond ter wereld die vrijwillig op een hete plaat in de volle zon lag. Op die manier wilde hij verhinderen dat we zonder hem wegreden. Dat was althans wat Antje geloofde. Toen ze ons zag aankomen, sprong ze op en zwaaide ze. Haar jurk was een stralende vlek. Ze had een hele verzameling kleurige katoenen jurken met allemaal een ander patroon, met daarbij teenslippen in ontelbare bijpassende kleuren. Die dag galoppeerden er groene paardjes op een rode achtergrond over haar lichaam. Toen ze Jola een hand gaf, leek het of twee vrouwen uit verschillende films in één beeld gemonteerd waren. Theo staarde met zijn handen in zijn broekzakken naar de zee.

Ik zette de bagage op de stoffige grond. Antje bedankte me met een handgebaar. We hadden elkaar nauwelijks begroet. Ik hield er niet van als ze me in aanwezigheid van andere mensen aanraakte. Hoewel we al jaren samenwoonden, vond ik het nog altijd vreemd dat we een paar waren. In elk geval in het openbaar.

Terwijl ik de lege duikflessen van de ochtend naar de garage van de Residencia zeulde, waar zich het vulstation bevond, bracht Antje onze gasten naar de vakantiewoning. De klanten huisvesten was een van haar taken. Behalve de Casa waren er nog een paar vakantieappartementen in Puerto del Carmen, die zij voor andere eigenaren beheerde. De meeste van haar gasten waren mijn duikleerlingen. Antje deed de boeking, overhandigde de sleutels, rekende af, maakte schoon, onderhield de tuin en hield toezicht op de werklui. Bovendien leidde ze het kantoor van mijn duikschool, hield ze de website bij en bracht ze de paperassen van de duikver-

enigingen in orde. Na onze aankomst op het eiland had ze minder dan twee jaar nodig gehad om zich onmisbaar te maken. Zelfs met de *mañana*-mentaliteit van de eiland-Spanjaarden kon ze overweg.

Ik gooidde de gebruikte duikpakken in het spoelhok in de tuin en liep ons huis in. Opeens had ik zin in een aperitief. Campari met ijs. Meestal dronk ik alleen als het niet anders kon. In het vliegtuig, op bruiloften of met Nieuwjaar. De campari had op de een of andere manier te maken met Jola en Theo.

Ik rook en proefde de drank al zonder te weten of Antje hem in voorraad had. In de ijskast vond ik een fles, schonk er flink wat van in een glas en genoot van het gekraak van de ijsblokjes. Ik nam het glas mee naar het onderste terras. Als je je stoel heel dicht bij de balustrade zette, kon je over de zandvlakte in de woonkamer van de Casa kijken. De gordijnen werden net opengeschoven. Antjes kleurige jurk verscheen achter het glas. Op de achtergrond zag ik Jola en Theo peinzend het keukenblok bekijken. Vermoedelijk waren ze wat beters gewend. Of vroegen ze zich af wat ze hier dan moesten koken, aangezien er in Lahora niet eens een kauwgomballenautomaat te vinden was. Die eerste avond zou Antje hen voor het avondmaal uitnodigen, en morgen na het duiken zou ze boodschappen met hen gaan doen. Zo deden we het altijd met gasten in de Casa.

Aan de overkant gaf Antje uitleg over het fornuis, de magnetron en de wasmachine. Theo leek te luisteren, terwijl Jola zich op de bank liet vallen. Haar hoofd ging op en neer achter het raam; waarschijnlijk testte ze de vering. Ik kwam in de verleiding me voor te stellen hoe Theo haar op de eettafel

gooide, haar jurk omhoog schoof – en ik wiste het beeld meteen. Vrouwelijke klanten waren verboden terrein. Ik werkte in een branche waar het badpak werkkleding was.